

Prof. dr hab. Robert Gliński
Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa,
Telewizyjna i Teatralna
w Łodzi

Warszawa 3 czerwca 2024

R e c e n z j a
rozprawy doktorskiej
mgr Katarzyny DESZCZ
sporządzona na zlecenie
Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w
Krakowie w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk teatralnych i filmowych.

Katarzyna Deszcz jest absolwentem Wydziału Prawa UJ oraz Wydziału Reżyserii Dramatu Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie (obecnie Akademia Sztuk Teatralnych), gdzie uzyskała tytuł magistra w 1988 roku.

W latach 1982-2003 prowadziła wspólnie z Andrzejem Sadowskim teatr Mandala, gdzie zrealizowała wiele projektów artystycznych, wystawianych na scenach w kraju i zagranicą. W 1995 podejmuje stałą współpracę z londyńskim teatrem Scarlet, gdzie zrealizowała spektakle pokazywane w Anglii, Szkocji i Irlandii.

W latach 1993–94 Katarzyna Deszcz wykładała w angielskim Dartington College of Art w Devon. W latach 2003-2006 była dyrektorem Naczelnym i Artystycznym Teatru w Częstochowie. W latach 1999–2008 była wykładowcą krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych na Wydziale Scenografii. Od lat prowadzi warsztaty dla reżyserów i aktorów w centrach teatralnych w Polsce, Anglii, Egipcie, Indiach, Irlandii, Japonii, Niemczech i USA.

Karolina Deszcz jest bardzo aktywnym zawodowo reżyserem teatralnym. Reżyseruje głównie w teatrze, ale ma też kilka realizacji telewizyjnych. Jej ważniejsze spektakle teatralne to:

- zrealizowana w 2002 roku *Księżniczka Turandot* Gozziego w Teatrze Ludowym w Krakowie,
- w 2003 *Panna Julia* Strinberga w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Częstochowie

- w 2004 *Iwona księżniczka Burgunda* Gombrowicza, w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Częstochowie
- w 2005 *Balladyna* Juliusza Słowackiego, w teatrze w Rzeszowie
- w 2006 *Tańce w Ballybeg* Briana Friela, w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu
- w 2008: *Wizyta starszej pani* Durrenmatta, w Teatrze Powszechnym w Radomiu
- w 2009: *Wesołe kumoszki z Windsoru* Szekspira, w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu
- w 2009: *Romeo i Julia* Williama Szekspira, w Teatrze Powszechnym w Radomiu
- w 2012: *Opowieści o zwyczajnym szaleństwie* Petra Zelenki, w Teatrze w Elblągu
- w 2014: *Poskromienie złošnicy* Szekspira, w Teatrze im. Stefana Źeromskiego w Kielcach
- w 2015: *Szklana menażeria*, Tennessee Williamsa, w Teatrze Powszechnym w Radomiu
- w 2015: *Romeo i Julia* Szekspira, w Teatr Dramatycznym im. Aleksandra Węgielki w Białymstoku
- w 2017: *Balladyna* Juliusza Słowackiego, w Teatrze Dramatycznym w Białymstoku

Spektakle te były często nagradzane, warto wspomnieć o wyróżnieniu dla *Wieczoru Trzech Króli* Williama Szekspira w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie w konkursie Fundacji Theatrum Gedanense na najlepsze szekspirowskie przedstawienie sezonu 2002/2003, o „Złotej Masce” dla reżyserki roku 2003 za przedstawienie *Iwona księżniczka Burgunda* Witolda Gombrowicza w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Częstochowie, o ponownej „Złotej Masce” w 2007 roku za najlepszą reżyserię za przedstawienie *Tańce w Ballybeg* w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu, o

Złotym Yoricku (Gdańsk) w 2014 dla przedstawienia "Poskromienie złośnicy" z Teatru im. Żeromskiego w Kielcach.

Rozprawa doktorska kandydatki stanowiąca podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora nosi tytuł: „„Romeo i Julia” Williama Szekspira w wersji online”.

Dramat Szekspira „Romeo i Julia” Katarzyna Deszcz reżyserowała trzykrotnie. Dwie realizacje miały miejsce w polskich teatrach dramatycznych. Trzecia realizacja była dyplomem aktorskim na Wydziale MA GSA (Master in Acting), Guildford School of Acting University of Surrey w 2020 r. Proces powstawania spektaklu odbywał się w języku angielskim i ze względu na restrykcje pandemiczne spektakl był realizowany online. Podstawowym problemem przy realizacji było to że studenci przebywali w różnych miastach, a nawet na kilku kontynentach. Z uwagi na międzynarodowy charakter całego zespołu trudność stanowił również język angielski, który dla wielu młodych aktorów był drugim językiem. Także nośniki elektroniczne (komputery, tablety, telefony), za pomocą których odbywała się komunikacja były bardzo różne, zarówno pod względem możliwości technicznych, jaki ich jakości. Największym jednak wyzwaniem było znalezienie rozwiązań artystycznych, wynikających z konieczności korzystania z mediów elektronicznych, które stwarzają własny, odrębny język dla projektu. Dla wszystkich realizatorów była to całkowicie nowa sytuacja, a praca polegała na ciągłym eksperymentowaniu i szukaniu sposobów dla przekazania wizji artystycznej, założeń interpretacyjnych i emocji postaci.

Osiągnięty efekt oraz analiza procesu dochodzenia do niego są przedmiotem rozważań pracy doktorskiej kandydatki. Karolina Deszcz musiała się zmierzyć z wieloma problemami wynikającymi ze specyfiki internetu. Szukała nowych rozwiązań artystycznych i technologicznych. Przede wszystkim komunikowanie się z aktorami on-line było czymś nowym i zaskakującym. Mimo wielu trudności stało się narzędziem nowej kreacji artystycznej. Ponieważ aktorzy byli rozrzućeni po świecie trzeba było znaleźć nowy sposób na zrobienie scen wymagających kontaktu fizycznego (na przykład sceny miłosne, albo walki i bójki). Scenografia i rekwizyty

zostały zastąpione w dużej mierze symbolami graficznym z języka elektronicznego. Medium internetowe wymagało wymyślenia nowych form dystrybucji. Premiera odbyła się w czasie rzeczywistym, mimo że pewne elementy spektaklu zostały nagrane wcześniej.

Szekspir tego nie przewidział. Jego sztuka „Romeo i Julia” oprócz setek realizacji scenicznych w teatrach dramatycznych, była adaptowana na film, spektakl telewizyjny, musical, balet. Pani Katarzyna Deszcz proponuje coś nowego, realizację sztuki Szekspira on-line. Idea teatru internetowego zapala od czasu do czasu twórców teatralnych. Elementy internetowe pojawiają się też na tradycyjnej scenie dramatycznej. Ale nikt nie odważył się w sposób tak pełny i bezkompromisowy jak Katarzyna Deszcz zrealizować spektaklu „w chmurze”.

Kandydatka stworzyła spektakl komputerowy od „a” do „z”, wyłącznie przeznaczony do rozpowszechniania w internecie. Przedstawienie jest zaskakujące, nowatorskie, szalone. Z bardzo ciekawą, współczesną formą wizualną. Zrealizowane konsekwentnie według założeń reżyserki. Nie ulegające internetowym modom i gustom. Szukające własnego kształtu w chaotycznym świecie internetu. W pewnym sensie humanitaryzujące ten świat.

Kilka lat temu zapytałem szefa kanału YouTube na Polskę, czy jego zdaniem przedstawienie teatralne ma szansę na szeroki odbiór internecie.

- „Tak, ale musi krótkie, dynamiczne i mało tekstu!” – odpowiedział.
- „A „Romeo i Julia” Szekspira?”.
- „W odcinkach 10 minutowych, w każdym jeden trup”.

Pisemna praca doktorska kandydatki jest dziełem bardzo osobistym i oryginalnym. Pani Deszcz opisuje przecież eksperyment teatralny, który nie miał jeszcze miejsca. Układ rozprawy doktorskiej jest czytelny, czysty w swojej strukturze. Na początku autorka omawia założenia spektaklu i temat pracy doktorskiej. Następnie precyzuje założenia interpretacyjne. Potem omawia proces realizacji, jego specyfikę oraz wyjaśnia stworzoną przez siebie ideę Actors Net Acting. Następne części pracy doktorskiej są poświęcone opisom i analizom

procesu realizacji poszczególnych aktów dramatu. Praca kończy się wielostronnym podsumowaniem eksperymentu jakim była realizacja sztuki Szekspira on-line.

Bardzo interesujący jest fragment pracy, w którym autorka eksplikuje założenia aktorstwa internetowego: *"Na pewnym etapie pracy ze studentami zaczęła się pojawiać idea, którą nazwałam ActNetAct, skrót od Actors Net Acting (aktorstwo internetowe). Zadawałam sobie pytanie, czy jest możliwe wypracowanie szczególnego rodzaju języka aktorskiego i reżyserskiego, tworzącego własną, unikalną, jakość, wynikającą z grania spektaklu online"*.

Unikalna idea ActNetAct jest próbą poszukiwania języka organicznie wynikającego z medium, jakim jest internet. Nie scena teatralna, nie plan filmowy czy telewizyjny, tylko elektronika i świat komputerów tworzą unikalny język do zastosowania w nowym rodzaju spektaklu online. Rodzi to wiele problemów do rozwiązania - jakie kadry, jaka ekspresja i poetyka obrazu, jak w tym wszystkim ma funkcjonować dźwięk, a przede wszystkim słowo. Być może w przyszłości zostaną stworzone specjalne programy do realizacji teatru online. Nad wszystkim zastanawia się Katarzyna Deszcz w swojej pracy, gdzie opisała swoje pionierskie doświadczenia w tym zakresie.

Moja konkluzja końcowa jest pozytywna: dzieło oraz praca doktorska spełniają wymagania ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o Szkolnictwie Wyższym. Popieram wniosek o nadanie Pani Katarzynie Deszcz stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

